

s srednjimi šolami. Tudi svojo deco imajo izvečine izsolano. Drži jih udobno službeno mesto, bojazen pred dolgim časom v pokoju, in — v glavnem, vsaj na deželi — prosto stanovanje. In vse to na stroške mlajših tovarišev, ki imajo dijaške, so na slabih in najslabših mestih, z dvajset in več službenimi leti. Prva skrb naše delegacije letos bo, da se po češkem vzorcu pozovejo za pokojne spodobni tovariši, da izvrše svojo dolžnost napram mlajšim tovarišem. Poskrbelo se bo, da se vsa taka mesta, stalna ali začasna, še pred novim šolskim letom razpišejo in zasedejo.

— **Dalmatinsko učiteljsko** je na svojem zborovanju »Zveze dalmatinskih učiteljev« dne 16. t. m. soglasno sklenilo pristopiti v glavno »Zvezo«, v smislu zagrebškega dogovora, edinstvene Zveze jugoslovanskega učiteljsstva. Skupščina je izvolila tudi delegate za prihodnji kongres v Beogradu.

— **Neverjetne vesti.** V »Novi Dobi« smo čitali sledeče: V celjski sirotišnici in hiralnici še vedno pašuje nemški učitelj Wolf, ki je iz zavoda napravil pravo pomnemčevalnico. Otroci dosledno pozdravljajo z Grüss Gott! in »Heil« in so po večini zagrizeno nemško-nacionalno vzgojeni. Mož je bil tako drzen, da je pri vodstvu ljudske šole zahteval, naj se celo slovenski otroci vzamejo v nemške razrede. Čudno je tudi, da morajo naši državljani plačevati za otroke po 120 K mesečno v zavodu, dasi glavavstvo daje tja cele vozove živil. Čudno je dalje, da se mnogo otrok iz naše države ne sprejme, dočim so v zavodu celo nemški otroci iz Gradca. Ali mestni urad res še ne smatra za primerno, da razmere v sirotišnici, ki tudi v drugih ozirih niso vzorne, končno uredi in odda vodstvo zavoda slovenskemu človeku, ki bo napravil tam red? — Naša obzirnost gre predaleč! S tem si škodujemo sami. To je bila še naša stara avstrijska slabost. Skrajni čas je, da zapiše radikalnejši veter po naši domovini in da poženemo ljudi, ki ne sodijo med nas tja, kamor spadajo!

— **Odravljeni celibat in bivše učiteljice.** Vsled regulacije naših prejemkov se je v zadnjih tednih pokazalo stremeljenje, da žele nekatere bivše učiteljice, sedaj žene državnih uradnikov, dobiti službo učiteljice v istem kraju, kjer službuje njen mož. Iz različnih vzrokov bi to bilo v kvar našemu šolstvu in marsikatera koleginja v večjih krajih ali v mestu bi naenkrat utegnila biti premeščena iz službenih ozirih, da se ugodni želji uradnikov soproge. Predlagam, da organizacija in po njej predlagani šolski nadzorniki strogo pazijo na to, da se nobeni organizirani učiteljici ne zgodi v tem oziru nikaka krivica, in da se žene uradnikov, ki so poročene pred odpravo celibata sploh ne nastavljajo. Ta predlog naj upoštevajo in pretresejo delegacije; organizacija in pred vsem naši nadzorniki so dolžni v takih slučajih pred vsem skrbeti za aktivno učiteljsvo.

— **Ljubljanski učiteljski in učiteljske** so vzpizorili v Novem mestu 16. in 17. avgusta Finžgarjevo dramo »Veriga«. Že igra sama na sebi je lepa, poleg tega so jo vrli igralci predstavljali nad vse pričakovanje dobro. Vloge so bile kaj srečno razdeljene, izvajanje precizno. Onih prisiljenih, nenaravnih kretenj, ki smo jih navajeni pri začetnikih, tu skoraj nismo opazili. Igralci so se vživili v vloge in pogodili posamezne značaje zelo dobro. Tu strast, zavist, lokavost; tam milosrčnost, žalost, obup. Domače dolensko narečje je bilo igri, v kateri nastopajo le kmetje, samo v korist. Splošna sodba je, da v Novem mestu že zlepa niso tako dobro igrali. Vidi se, da imajo igralci in igralke dar za to umetnost. Ko se bodo po nekoliko nastopih z vztrajnostjo še v mimiki nekoliko bolj izvežbali, bodo kosu tudi težjim igram, dasi je že ta dovolj težka.

Mladim tovarišem in tovarišicam častitamo na uspehu in jim kličemo: Le pogumno naprej! Tudi na tem polju vas čaka lepo kulturno delo za narod po širni slovenski zemlji, koder vas bo vodila usoda.

— **Za boj na Koroškem** je tukajšnja šola jako trpela. Uničene so knjige in učila. Jako pogrešamo abecednikov, zlasti pa stenskih tabel za slovensko abecedo. Mnogo je v Sloveniji šol, ki imajo pod strehami stare stenske table. Ako jih odstopijo šolam na Koroškem, store dobro narodno delo. Ker se šolsko leto bliža koncu, je nujna pomoč posebno dobrodošla. Za izkazane usluge že vnaprej najlepša hvala! — Šolsko vodstvo v Podljudbju pri Borovljah.

— **Bolne učiteljice, ki obiskujejo toplice, opozarjamo,** da imajo z odlokom ministrstva št. 9885 iz leta 1919 dovoljeno brezplačno povratno vožnjo po vseh progah železnice kraljestva SHS,

in sicer za dobo kopalniške sezije, ako se izkažejo z vozovnico o napotju in z zdravniškim potrdilom, da so se zdravili najmanj 10 dni v toplicah. To velja tudi za družinske člane. »U. L.« 135.

— **Poziv tovarišem abiturijentom mariborskega učiteljskega iz leta 1884.** Ko smo praznovali 1. 1909. petindvajsetletnico, zavezali smo se, sestati se vsako leto v kakem kraju, kjer službuje eden ali drugi izmed nas. Dnevi, ki smo jih nato preživeli 1. 1910 v Šmarji pri Jelšah, 1911 v Gotovljah, 1912 na Dolu pri Hrastniku in 1913 v St. Juriju ob j. ž. so ostali udeležencem gotovo v najprijetnejšem spominu. Izbruh svetovne vojne je preprečil naše nadaljevanje sestanek. Letos pa praznujemo 35letnico svojega kulturnega delovanja. Umestno bi bilo, da se zberemo vnovič ter oživimo svoje mladostne spomine. Tovariši, pridite, v nedeljo, dne 31. avgusta v Maribor, kjer se sestanemo zvečer v Narodnem domu! Če se zlagate s predlogom, prosim takojšnjega obvestila.

Na veselo snidenje!

Anton G n u s, Dol pri Hrastniku.

— **Zakon o ljubljanske vseučilišču potrjen.** V Beogradu poročajo, da je regent Aleksander potrdil zakon o vseučilišču kraljestva SHS v Ljubljani. Univerza bo imela pet fakultet; medicinska fakulteta bo obsegala izprva samo dva pripravljala letnika. Poleg nje bo torej še pravniška, filozofska, bogoslovna in tehnična fakulteta. Obenem je potrdil regent zakon o izpremembah in dopolnitvi že obstoječega zakona za belgrajsko vseučilišče.

— **Na zborovanje delegacije »Zaveze«** je prijavljenih dosedaj več članov srbskega združenja učiteljskih društev v Beogradu. Opozarjamo delegate, naj se delegacijskega zborovanja polnoštevilno udeležijo. Seje so javne. Gostje dobrodošli!

— **Rudarska šola v Celju.** Dijaški dom v Celju se pripravi za rudarsko šolo.

— **Desetletnica 1907/08.** Še enkrat opozarjam tovarišice in tovariše, da se gotovo udeležijo desetletnice dne 6. in 7. septembra 1919, po zadnji objavljene v zvezi. Priprave so izvršene, pri zabavnem večeru sodelujejo gđ. Spetlerjeva (klavir), g. Fric Trost (petje), g. Miha Rožanc (vijolina) in še drugi. Glede izleta na Bled in v Bohinj omenjam, da sem vložil v imenu vseh prošnjo na ministrstvo saobračaja za 50 % znižanje, ki nam bo gotovo dovoljeno. Na veselo svidenje! Albin Lajovic.

— **Borovlje.** V kratkem bo otvorjen otroški vrtec, posebno za delavske otroke, ki bodo od 9. do 16. ure zaposleni in bodo dobivali brezplačno kosilo in južino.

— **Umrli je 19. tm.** v Mariboru g. Ivan Kocuvan, nadučitelj v pokoju, v starosti 83 let, v tamošnji javni bolnici. Služboval je nazadnje v Žalcu, 30 let. Blag mu spomin!

— **Premeščeni sta:** Amalija Lešnikova, začasna voditeljica dekl. šole v Celju, na njeno utemeljeno prošnjo nazaj na prejšnjo stalno službo v Poljčanah; Ivana Vidmarjeva, začasna učiteljica na dekliški šoli III. v Mariboru, nazaj na njeno prejšnjo stalno službo v Vuzenici. »U. L.« 134.

— **Premeščen je iz Celja** strokovni učitelj Herman Mauthner, strok. učit. na dekl. mešč. šoli. »U. L.« 135.

— **Učiteljska dvojica v Studencih.** Janko Žel in Marijana Zelova, sta premeščena na svoje prejšnje stalno mesto pri Sv. Ani na Krivem bregu. »U. L.« 135.

— **Premeščena je iz službenih ozirih** učit. žensk. roč. del Marta Božičeva iz Podgorja z ozirom na potrebe narodnega šolstva za začasno učiteljico ročnih del na dekliški meščanski šoli v Ptuj.

— **Abiturienti leta 1909.** Moško učiteljske Maribor — desetletnica. Tovariši! Ker smo sedaj za počitniško dobo največ mobilizirani, moremo se najugodnejše sestati ob priliki svoje desetletnice dne 4. oktobra v Mariboru ali pa Rogaški Slatini. Za kraj in čas se izjavite po dopisnici na naslov: Mirko Zdolšek, šolski voditelj, Letuš v Sav. dolini. O končnem ukrepu in programu vas obvesti »Tovariš«.

— **20 letnica mariborskih učiteljev-abiturijentov iz leta 1899.** Podpisani predlagajo Rogaško Slatino kot primeren kraj za sestanek po 20 letih. Prosim vse tovariše, da se v predlogu izrazijo in predlagajo čas setanka. — I. Lukman, začasno Slov. trg. šola Ljubljana.

— **Državni pisarniški uradniki na Slovenskem.** V sredo 13. t. m. bil je zadnji sestanek pripravljalnega odbora. Na istem se je razpravljalo o kandidatih za novi odbor, ter se določilo, da se vrši ustanovni občni zbor dne 7. septembra ob 16. uri v prostorih odpravnitstva deželne vlade na Bleiweisovi cesti v Ljubljani. S tem stopa v javnost organizacija, ki se je sicer šele poznala, vendar pa iz zgolj potrebe stanovskega zboljšanja osnovala in

ki bo vzela v svoje okrilje in zaščito vse tiste raztresene ude, ki so imeli posebno pod avstrijsko vladno najbridkejšo in najtežje čase. V organizaciji je moč čim krepkejša, tem izdatnejša je! To načelo naj bi prešinilo vse tovariše, da pristopijo do zadnjega v organizacijo. Velika večina je itak že včlanjena, vendar so se nekateri, kojim se stvar ne zdi dovolj resna in ki ne polaga na organizacijo važnosti, ki jo v resnici zasluži. Prepričani pa smo, da to store takoj, ko se bodo uverili, da izven društva ničesar ne dosežejo.

— **Dr. Jenkovo srbsko narodno himno »Bože pravde«** za moški zbor. Besedilo v latinici je dostavljeno tudi besedilo v cirilici. Cena za 1 kos 1 K, po pošti 1 K 10 v; naroča se pri »Glasbeni Matici« v Ljubljani. Vsem moškim pevskim zborom priporočamo, da si nabavijo to narodno himno.

— **Asistent goriške knjižnice dr. Jan-ko Bratina** je dodeljen v službovanje ličejske knjižnice v Ljubljani.

— **Dr. Fran Rostacher,** začasni gimn. učitelj v Gorici, je imenovan za pravega gimnazijskega učitelja.

— **Odslovljene so z dnem 31. jul. 1919.** Adela Bienenstein, Margareta Wendner in Tunselda Weidholz — vse tri nadomestne učiteljice v Mariboru.

— **Začasno sta dodeljena učitelj Lud. Muzek in učit. Ant. Muzek,** oba v Središču, štirirazrednici pri Sv. Bolfenku na Kogu.

— **Na dvorazrednico v Radišu,** šolski okr. boroveljski, je imenovan za naduč. Leon Cepuder, dosedaj nadučitelj v Vrhpolju.

— **Višji šolski svet je odobril z odlokom z dne 30. julija 1919, št. 10.818,** zvezke, ki jih izdeluje Učiteljska tiskarna v Ljubljani, tako glede kvalitete, kakor tudi glede liniatur.

— **Tvornici zvezkov Učiteljske tiskarne v Ljubljani** prihajajo osobito s Stajarske in Koroške razna naročila za zvezke s posebnimi zahtevami glede papirja, liniature in oblike zvezkov, kakor tudi glede kakovosti in barve ovojev, števil listov itd., itd. — Vsem tem cenjenim naročnikom naznajamo, da v sedanjem času in v sedanjih razmerah na papirnem trgu nikakor ne moremo ustreči vsem mnogobrojnim in toliko različnim željam in zahtevam posameznikov. Le z velikimi težkočami in s silnim naporom se nam je posrečilo dobiti toliko papirja, da moremo nuditi slovenskemu šolstvu to, kar mu nudimo. Naše zaloge se hitro manjšajo, in danes še ne vemo, koliko časa nam bo mogoče izvrševati vsa naročila, ki prihajajo od dne do dne v mnogobrojnem številu. Zaradi pomanjkanja strovin in drugih potrebščin ne morejo papirnice izvrševati tiste količine papirja, ki bi ga izvrševale v normalnih razmerah, še manj pa tisto kakovost, ki bi jo bilo želeli za dobre zvezke. Cenjene tovarišice in cenjeni tovariši naj se za sedaj zadovolje s tem, kar imamo. Učiteljska tiskarna je založila najpotrebnejše liniature, ki je mogoče z njimi izhajati vsaj za silo. Praktičen učitelj si bo vedel pomagati, saj je moral poučevati pisanje in spisje tudi tedaj, ko zvezkov sploh ni bilo. Uvedite tedaj po vseh šolah Slovenije naše zvezke, ki jih je odobril višji šolski svet. Zagotavljamo pa vas, da meri naše stremeljenje povsem in vselej na to, da izboljšamo svoje izdelke v vsakem oziru!

— **Kaj pa abiturijenti ljubljanskega učiteljskega iz l. 1893?** Ob 10letnici je bil domemben sestanek za 25letnico. Ta je larsko leto minila in kaj zdaj čakati? Torej — o Ljubljanci, o zaspanci, Z.

— **Poziv!** Z veseljem opažamo, da se mnogi želijo udeležiti narodnega dela na Koroškem. Ker je dela za vse dovolj, narodnih delavcev pa primanjkuje, prosimo, da se sami oglašijo vsi tisti, ki hočejo sodelovati posebno kot govorniki na shodih in da nam ob enem poročajo, ali obravnava gospodarska ali politična vprašanja. — **Narodni svet za Koroško, Doberlvas.**

Kronika.

— **Zahteve čehoslovaške duhovščine in papežev odgovor.** K zborovanju Jednote čehoslovaške duhovščine prinaša »Lid« uradno poročilo delegacije, ki se je pogajala s sveto stolico v Rimu. Delegacija je utemeljevala svoje zahteve s tem, da so razmere katoliške Cerkve v čehoslovaški državi nevzdržne vsled režima, ki ga je vpeljala avstrijska vlada. Čehoslovaška duhovščina zahteva zato, da se v prvi vrsti imenujejo novi škofje, ki naj bodo sposobni jezika, ki ga govori ljudstvo, zmožni čehoslovski, politično neomadeževani in tuji onemu avstrijskemu katolicizmu, kateri je samo podpiral germanizacijo. Memorandum zahteva nadomestitev nadškofov: Huna, Skrbenskega, Kleina, Grossa, Battihanya, Rad-

naya in Palasa ter ustanovitev nove diocese v Bratislavi ali Trnavi. Nadalje zahteva memorandum za praškega nadškofa pravico primasa nad vsemi diecezami v čehoslovaški republiki kot jo je imel sv. Metod. Zahteva se upeljava češkega jezika v vsem bogoslužju kot je to že bilo pod papežem Adrijanomom II. Na gotovih mestih kot v Pragi, Velehradu in Nitri bi se moglo vršiti staroslovensko bogoslužje. Končno je delegacija zahtevala odpravo celibata z motivacijo, da v nobeni drugi cerkvi na Češkem celibat ni vpeljan. Deputaciji sta odgovorila papež sam in kardinal, državni tajnik Gaspari, s približno enakimi besedami. Huyn, Battihany in Radnay se ne vrnejo več na svoja mesta ter bodo ta mesta spopolnjena z drugim možmi. Glede ostalih škofov, katerih odstranitev se zahteva, so preiskave še v teku. O rabi jezika je papež rekel, da še more, pri slavnostni delitvi zakramentov, blagoslavljanju, perju epistole evangelija rabiti jezik naroda. Celibata papež v svojem govoru ni omenil; kardinal Gaspari pa je rekel, da je treba še počakati.

Književnost in umetnost.

Izšle so knjige Slovenske šolske Matice: »Pedagoški letopis« za leto 1916, 1917 in 1918 s sledečo vsebino: Preosnova jugoslovanskega vzgojstva v zmislu demokratizma. Sest. H. Schreiner. — Odličnim matičarjem v spomin. — r. — Občni zbor Slov. Sol. Matice. — Slov. Sol. Mat. upravni odbor in imenik društvenikov. Sest. Jak. Dimnik. — Znamenek dozaj izdanih in založenih knjig »Slov. Sol. Matice«. Uredil Jak. Dimnik. — Občno ukoslovje z umoslovnim uvodom. Sestavil V. Bežek. I. snopič. Obseg: A. Osnovni nauki iz umoslovja (logike). Uvodne opombe. I. O pojnih. II. O sodih. III. O zaključkih. IV. Logika v službi vede in pouka. — B. Ukoslovje: I. O vzgojemnem pouku. II. Ustroj ljudske šole. III. O ljudskošolski metodi.

Poziv na pretplatu. Odbor »Naučnik« knjižnice u Zagrebu izdaje več dvadeset i treću godinu zabavno-poučni list za trgovačku, obrtničku i opetovničku omladinu: »Vjermi Drug«, koji je dosada lijepo izvršivao svoju prosvjetnu zadaću i pružao našoj omladini poučno i ugodno zabavno štivo.

»Vjermi Drug« su preporučile zemaljske vlade u Zagrebu, Sarajevu i Zadru učeničkim knjižnicama i omladini u svojim pokrajinama, a dovoljen je i kao prikladna nagradna knjiga u svim pučkim i školskim školama.

Od 1. rujna 1919. stupa »Vjermi Drug« u XXII. godište. Uredništvo je preuzelo ravn. učitelj Stjepan Širola, kojemu su obećali saradnju uz dosadašnje naše vrle saradnike mnogi naši viđeni književnici, te će list istim smjerom izlaziti i dalje, da pruža omladini našoj što više i što bolje čuvene hrane.

List će izlaziti kao i dosada mjesečno na cijelom arku kroz deset školskih mjeseci, a pretplata će iznositi s obzirom na velike tiskarske troškove godišnje K 10. (Naučnici i članovi »Hrvatskog Radiša« dobivaju list uz godišnju pretplatu od K 6.—).

Umoljavaju se svi prijatelji naše trgovačke, obrtničke i opetovničke omladine širom našega mladoga Kraljestva SHS, da joj što toplije preporuče i što više nabave »Vjermi Drug«, jer je valjano štivo mladeži upravo potrebno.

Pretplate prima blagajnik Matija pl. Sladojević (Samostanska ulica; škola), a rukopise urednik Stjepan Širola (Haulkova ulica 4).

Naša zemlja — ire-denta.

Š Pismo neodrešenega brata. Ker ne čitam jugoslovanskih časopisov, tudi ne vem, kako misli skrbeti Jugoslavija za nas, neodrešene sinove, da ne poginemo v italijanskem morju. Brezdvomno bomo krvavo potrebovali njene pomoči. Predvsem naj zabrani izseljevanje učiteljsstva. Upam, da bo tudi znala dati inicijativo za ustanovitev dobrega in cenenege tednika, ki ga naše ljudstvo tako pogreša. V naslednjih vrsticah Vam opišem naše stanje, ki Vam je mogoče tudi že znano.

Ubežniki. Zaradi zasedbe imperialističnih in častilakovnih Lahov se je izselilo iz Primorskega že mnogo slovenskih družin. Onega čistega zraku, ki smo ga dihal nekaj, sedaj ni več. Ono gorko solnce, ki se nam je smehljalo tako ljubeznivo z neba, nas gleda sedaj tako za-